

1
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ТКАЧЕНКО Наталія Миколаївна

УДК 378.016:[37.091.12-051:373.2](043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОЕКТУВАННЯ
ПОЗАУРОЧНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник -

доктор педагогічних наук, доцент
МАТВІЄНКО Олена Валеріївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри педагогіки та
методики початкового навчання.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
КОБЕРНИК Олександр Миколайович,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
директор Інституту природничо-
математичної та технологічної освіти;

кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник
КАНШЕВСЬКА Любов Вікторівна,
Інститут проблем виховання НАПН України,
завідувач лабораторії виховної роботи в
зкладах інтернатного типу.

Захист відбудеться 17 березня 2011 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9

Автореферат розісланий 15 лютого 2011 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.Д.СИРОТЮК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Як зазначається в Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), проєктах Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004 р.) та Законі України «Про виховання дітей та молоді» (2004 р.), положеннях Болонської декларації (2006 р.), Лісабонській програмі «Освіта та професійна підготовка» (2000 р.), Стокгольмській доповіді про завдання систем освіти (2007 р.) та інших документах, метою державної політики у сфері підготовки вчителя до практичної діяльності стає оновлення змісту підготовки, сприяння підвищенню професійного рівня вчителів та їх готовності змінювати організацію навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних наукових досягнень. В умовах переходу до нових економічних відносин найгострішою є проблема підготовки підростаючого покоління до реальних умов життя. У розв'язанні цих важливих проблем значна роль відводиться вчителю. Очевидним стає, що досягнення мети сучасного виховання – розвиток конкурентноздатної, творчої особистості, спроможної до самовизначення, самореалізації та самовдосконалення, можливий лише за умови ґрунтовної підготовки вчителя до організації навчально-виховного процесу.

Проблема фахової підготовки вчителя до професійної діяльності у вітчизняній педагогіці вивчається достатньо активно. В контексті нашого дослідження особливого значення набувають філософсько-методологічні засади формування готовності вчителя до виховної діяльності (В.Андрущенко, І.Зяюн, М.Євтух, П.Таланчук та ін.); особливості професійної підготовки вчителя у вищому навчальному закладі (О.Абдуліна, Л.Вовк, Н.Мойсеюк, О.Пехота та ін.); теоретичні і методичні основи підготовки вчителів початкових класів (Вол. Бондар, П.Гусак, О.Савченко, Л.Хомич та ін.); теоретично-практична підготовка до виховної діяльності (О.Дубасенюк, Л.Канішевська, О.Матвієнко, Г.Троцько та ін.); різні аспекти проблеми педагогічного проєктування (О.Коберник, І.Коновальчук, О.Безпалько та ін.); підготовка вчителя до організації проєктної діяльності (Ю.Веселова, С.Ізбаш, Н.Прокоф'єва, Ю.Фільчакова та ін.).

У ході аналізу теорії та практики з досліджуваної проблеми було виявлено суперечності між потребою сучасної школи у педагогах, професійно підготовлених до проєктування позаурочної виховної діяльності, і недостатньою розробкою цього питання у науковій теорії та практиці; між традиційним підходом до професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до виховної діяльності і недостатнім теоретичним та практичним забезпеченням професійної підготовки майбутніх учителів до проєктування позаурочної виховної діяльності.

Таким чином, актуальність і недостатня наукова розробка окресленої проблеми на теоретичному і практичному рівнях, необхідність подолання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження:

«Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану наукової роботи НПУ імені М.П.Драгоманова в рамках комплексного дослідження «Теорія освіти і навчання як цілісна дидактична система» (реєстраційний номер 0100U006882). Автором розроблено зміст лекційних, практичних та семінарських занять з педагогіки по темі дослідження.

Тема дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол № 13 від 22 червня 2006 року) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 8 від 31 жовтня 2006 року).

Мета дослідження полягає в розробці, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці навчання студентів.
2. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.
3. Охарактеризувати особливості засобів, методів та форм підготовки майбутніх учителів до проектування позаурочної виховної діяльності.
4. Розробити та експериментально перевірити ефективність розробленої моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.
5. Розробити навчально-методичний комплекс, який сприятиме підготовці майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Об'єкт дослідження – підготовка студентів – майбутніх учителів школи першого ступеня у вищих педагогічних навчальних закладах до професійної діяльності.

Предмет дослідження – проектування позаурочної виховної діяльності як основа підготовки та системний елемент цілісної професійно-педагогічної діяльності учителя початкових класів.

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають положення і висновки фундаментальних теорій і концепцій: системного підходу (В.Афанасьєв, І.Блауберг, В.Садовський, Е.Юдін та ін.); діяльності і її суб'єкта (Б.Ананьєв, Л.Виготський, П.Гальперін, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн, Ю.Самарін, Н.Талізін та ін.); особистості і її розвитку в процесі діяльності (О.Асмолов, Л.Божович, Г.Костюк, В.Моляко, А.Петровський та ін.); особистісного і професійного розвитку студентів педагогічного ВНЗ

(О.Абдуліна, В.Андрущенко, О.Глузман, В.Загвязінський, І.Зязюн, В.Кан-Калік, Г.Нагорна, О.Пехота, В.Сластьонін та ін.); особистісно орієнтованого підходу у вихованні (Г.Балл, І.Бех, В.Серіков, І.Якиманська та ін.).

Для досягнення мети і реалізації завдань дослідження застосовувався комплекс загальнонаукових **методів**, зокрема: *теоретичні*: аналіз і синтез, абстрагування й ідеалізація, індукція і дедукція, аналогія, порівняння, зіставлення для вивчення літературних джерел, нормативних документів, теоретичного узагальнення основних підходів до розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів до проектування позаурочної виховної діяльності; термінологічний аналіз для визначення і конкретизації базових понять дослідження; прогностичний аналіз для виявлення перспектив розвитку педагогічної освіти, визначення перспективних моделей її подальшого розвитку; метод конкретизації й систематизації теоретичних знань у процесі вирішення завдань дослідження; *емпіричні*: спостереження для вивчення стану проблеми в педагогічній теорії і практиці; вивчення і узагальнення досвіду педагогічної діяльності у виховному середовищі початкової школи; анкетування вчителів, а також студентів - майбутніх учителів з метою виявлення показників рівня готовності в досліджуваній сфері; діагностичні методики для виявлення рівня готовності до визначеного виду діяльності; педагогічний експеримент та його види: констатувальний, формувальний для перевірки ефективності розробленої системи професійної підготовки майбутніх учителів у досліджуваній сфері; *статистичні методи* для обробки експериментальних даних та їх відображення в графічних та табличних формах.

Наукова новизна здобутих результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* науково обґрунтовано теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності;

- визначено та класифіковано критерії, показники та рівні готовності до проектування позаурочної виховної діяльності у вчителя початкових класів;

- *подальшого розвитку* набули теоретичні положення щодо системного, особистісного та діяльнісно-зорієнтованих підходів у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено та обґрунтовано алгоритм здійснення позаурочної виховної діяльності; визначено специфіку навчання майбутніх учителів на різних етапах (діагностико-інформаційний, практико-проектувальний, діяльнісно-творчий) підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності; охарактеризовано особливості застосування змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів визначається тим, що розроблено та запроваджено у навчальний процес модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності, що підвищує їх самостійність, інтелектуальну активність, сприяє формуванню творчого стилю мислення, педагогічної культури та професійної майстерності. Запропонована модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності може бути запроваджена в практику професійно-педагогічної підготовки студентів вищих навчальних закладів України на різних рівнях навчання. Основні положення дисертаційного дослідження можуть використовуватись широким колом педагогів-практиків.

Результати роботи впроваджено в навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (довідка № 08.10/1490 від 25.06.10 року), Слов'янського державного педагогічного університету (довідка № 68-10-336 від 20.12.10 року), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 143 від 26 січня 2010 року), Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського (довідка № 346 від 30 жовтня 2009 року).

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності, а також під час викладання курсів «Вступ до спеціальності», «Теорія та технологія виховання», «Загальні основи педагогіки» та інших дисциплін, у науково-дослідній роботі студентів та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Апобація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях і семінарах: міжнародній: «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти: історія, теорія, практика» (м. Чернівці, 2008). всеукраїнських: «Реалізація компетентнісного підходу у педагогічній освіті як однієї з вимог входження в Європейський освітній простір» (м. Глухів, 2006), «Реалізація нових технологій навчання, виховання та розвитку молодших школярів у творчому досвіді учителів початкових класів» (м. Глухів, 2007), «Вища педагогічна освіта в Україні: історія та сучасність» (м. Глухів, 2009). міжрегіональних: «Актуальні проблеми реформування змісту освіти середніх навчальних закладів країн Європейського союзу» (м. Глухів, 2009).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 8 одноосібних публікаціях. Серед них: 7 статей у наукових фахових виданнях, 1 – у збірнику матеріалів наукової конференції.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (219 найменування, з них 8 іноземними мовами), додатків. Дисертація містить 13 таблиць та 9 рисунків. Загальний обсяг дисертації 198 сторінок, основний текст викладено на 165 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі визначено актуальність обраної теми; сформульовано проблему, гіпотезу, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, представлено методи дослідження, його методологічні і теоретичні засади; виокремлено етапи та експериментальну базу; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення дослідження, основні положення, що виносяться на захист, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження; публікації та структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності**» подано структурно-змістову характеристику педагогічного проектування як системного елемента цілісної професійно-педагогічної діяльності, здійснено аналіз сучасних підходів до позаурочної виховної діяльності як теоретичної основи вибору учителем змістових та процесуальних альтернатив педагогічного проектування, а також уточнено алгоритм здійснення проектування позаурочної виховної діяльності.

Аналіз основних категорій дослідження дозволяє говорити про відсутність цілісного визначення поняття «педагогічного проектування» попри інтенсивні пошуки вчених – філософів, педагогів, психологів та методистів. Ми спиралися на роботи вчених близького зарубіжжя - Н.Алексеева, В.Безрукової, В.Беспалько, В.Гінециньського, А.Лігоцького, Є.Заїр-Бек, В.Ченціва, Н.Суртаєвої, В.Юсупова, вчених далекого зарубіжжя – Дж.К.Джонса, Я.Дітриха, Д.Діксона, П.Хілла, вітчизняні дисертаційні дослідження останніх років (О.Коберник, І.Коновальчук, Є.Литвиновський, О.Безпалько та ін.), в яких досліджуються питання проектування навчально-виховного процесу.

Проведений нами теоретичний аналіз дає підстави стверджувати, що педагогічне проектування є обов'язковою складовою професійної діяльності вчителя, а саме: тим базовим компонентом, який безпосередньо впливає на рівень ефективності цієї діяльності.

Педагогічне проектування є діяльністю, яка здійснюється в умовах освітнього процесу, спрямована на забезпечення його ефективного функціонування і розвитку. Вона обумовлена потребою розв'язання існуючої педагогічної проблеми і має творчий характер. Психологічною основою проектування є процеси педагогічного мислення та уяви.

Аналіз теорії педагогічного проектування свідчить про те, що у процесі історичного розвитку зазнавав змін термінологічний апарат, відбувалося осмислення змісту, структури та функцій педагогічного проектування як значущого елемента цілісної педагогічної діяльності.

Історія цього питання бере початок зі створення конструкторських дисциплін: системотехніки, ергономіки, технічної естетики. Інше джерело – сама педагогіка. Ретроспективний аналіз дослідження проблеми проектування у сфері освіти дозволив зафіксувати, що ряд важливих теоретичних ідей було

закладено у вітчизняній педагогіці ще у 20-ті роки ХХ століття (П.Блонський, С.Шацький та ін.). Фундатором цього напрямку в українській педагогіці правомірно вважати А.Макаренка. Формування нових напрямків педагогічної науки кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ століття обумовило активізацію досліджень в області проектування. Фактично з цього часу воно стало самостійним предметом педагогічної науки та спеціально організованої діяльності.

На сьогодні проектна діяльність вчителя, як основний компонент його професійної діяльності, характеризується високим рівнем творчості, який проявляється в особливостях моделювання шляхів вирішення різноманітних педагогічних завдань.

Проектування педагогічної діяльності здійснюється на основі наступних *принципів*: принцип особистісних пріоритетів вихованців; принцип педагогічної взаємодії; принцип гнучкості; принцип відповідності.

Проектування позаурочної виховної діяльності є складовою професійної діяльності вчителя. Аналіз літератури, спостереження за діяльністю шкіл з проблеми організації позаурочної виховної діяльності показав, що у сучасних умовах значно ускладнюються функції позаурочної виховної діяльності вчителя, а саме: позаурочна діяльність учнів забезпечує безперервність освіти та диференційований підхід до навчання і виховання школярів, сприяє міцності засвоєння знань і спрямовує самоосвіту учнів, забезпечує виховання учнів на основі виникнення позитивних емоцій при спілкуванні та співробітництві, формує в школярів особистісні якості, забезпечує зайнятість учнів у позаурочний час.

Аналіз психолого-педагогічних джерел дав змогу розкрити сутність, структуру і функції проектування позаурочної виховної діяльності. Так, у *змістовому плані проектування позаурочної виховної діяльності* – це діяльність вчителя-вихователя, спрямована на розв'язання проблемного завдання професійного характеру, що полягає у створенні інноваційної моделі педагогічної діяльності, орієнтованої на масове використання. *Проектування позаурочної виховної діяльності у структурно-функціональному плані* представляє єдність структурних компонентів (діагностування; цілепокладання; прогнозування; моделювання; планування; конструювання; виконання проектних дій, корекція, оцінка; експертиза, рефлексія; апробація та розповсюдження результатів) та відповідних їм функцій (визначення рівня актуального розвитку вихованця та встановлення зони його найближчого розвитку; формулювання стратегічних, тактичних та операційних виховних задач; передбачення результатів виховних зусиль педагога та програмування різновидів виховної діяльності; теоретичне обґрунтування майбутньої виховної діяльності; точний розрахунок роботи в просторі і в часі; операційно-інструментальна розробка виховних справ та системи оцінки й аналізу процесу і результатів; втілення змісту проектування у виховний процес; оцінка відповідності результатів проектування задуму та оцінка якості отриманого

продукту; винайдення нового проектного задуму, що спирався б на результати попереднього), що послідовно змінюють одна одну.

Узагальнення та систематизація різних підходів дали підстави для розробки *алгоритму проектування позаурочної виховної діяльності*: визначення основних етапів та практичних дій в рамках проектування позаурочної виховної діяльності: 1) передпроектний етап (діагностика, цілепокладання, ціннісно-смісловне самовизначення, прогнозування); 2) етап власне проектування (реалізація стратегії проектної діяльності: моделювання системи цілеспрямованої суб'єкт-суб'єктної виховної взаємодії, конструювання форм та методів організації виховної діяльності, планування діяльності у просторі і часі); 3) етап реалізації проекту (поступове виконання запланованих проектних дій; корекція ходу проекту та дій його учасників на основі зворотного зв'язку; отримання та внутрішня оцінка проектного продукту); 4) рефлексивний етап (рефлексія стосовно задуму проекту, його протікання та результатів); 5) післяпроектний етап (апробація і розповсюдження результатів та продуктів проектної діяльності; вибір варіантів продовження проекту).

У другому розділі **«Шляхи та умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності»** здійснено аналіз готовності майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності, її критеріїв, показників та рівнів; розроблено модель підготовки студентів до проектування позаурочної виховної діяльності, визначено педагогічні умови її ефективності.

Готовність майбутнього вчителя початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності визначається як складне інтегроване поняття, що передбачає єдність змістової, операційно-технологічної та особистісно-рефлексивної підготовки майбутнього учителя початкових класів.

Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності розглядається як процес, результативність якого визначається за допомогою розроблених у дослідженні критеріїв готовності: 1) *когнітивний*, який характеризує якість змістовної підготовки; 2) *операційний*, що визначає якість операційно-технологічної підготовки; 3) *особистісно-рефлексивний*, що є характеристикою якості особистісно-рефлексивної підготовки.

Показниками когнітивного критерію є наявність знань про зміст, специфіку та функції педагогічного проектування позаурочної виховної діяльності в професійній діяльності учителя початкових класів; про психофізіологічні та вікові особливості молодших школярів, закономірності їх навчання, виховання та розвитку; теоретичні основи педагогіки та психології; а також знання, які характеризують загальну культуру та наукову ерудицію вихователя.

Показниками операційного критерію є сформованість умінь виконувати практичні дії та операції в рамках алгоритму проектування позаурочної виховної діяльності.

Показниками особистісно-рефлексивного критерію визначено: проектне бачення світу; відкритість свідомості до нововведень; розвиненість проектного мислення, проектної уяви та володіння логічними операціями (аналіз, синтез, узагальнення); наявність креативних здібностей; адекватна оцінка та самооцінка; сформованість професійно-значущих якостей особистості.

Перелічені критерії готовності майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності служать вихідним моментом для визначення рівнів їх готовності до зазначеного виду діяльності, які характеризуються нами як *високий* (творчий), *середній* (репродуктивний), *низький* (початковий).

Високий рівень є характерним для студентів, які усвідомлюють значущість проектування позаурочної виховної діяльності в професійній діяльності учителя початкових класів; мають повні та глибокі знання змісту, специфіки та функцій проектування позаурочної виховної діяльності; психофізіологічних та вікових особливостей молодших школярів, закономірностей їх навчання, виховання та розвитку; теоретичних основ педагогіки та психології; а також знання, які характеризують загальну культуру та наукову ерудицію вихователя.

Такі студенти правильно відтворюють логіку практичних дій та операцій в межах алгоритму проектування позаурочної виховної діяльності, усвідомлюють причини зв'язку між ними. Властивим для них є прагнення до рефлексії професійного становлення, вільне володіння аналітико-рефлексивними вміннями та логічними операціями (аналіз, синтез, узагальнення); вияв професійно-значущих якостей особистості, що характеризує спрямованість на успішну професійну діяльність. Фахівці цього рівня здатні використовувати набуті теоретичні та методичні знання як у типових, так і в нестандартних ситуаціях.

Середній рівень умовно об'єднує студентів, які недостатньо усвідомлюють значущість проектування позаурочної виховної діяльності в професійній діяльності вчителя початкових класів; характеризуються несформованістю професійних знань щодо змісту, специфіки та функцій проектування позаурочної виховної діяльності в професійній діяльності вчителя початкових класів; психофізіологічних та вікових особливостей молодших школярів, закономірностей їх навчання, виховання та розвитку; теоретичних основ педагогіки та психології; а також знань, які характеризують загальну культуру та наукову ерудицію вихователя.

Такі студенти виявляють суб'єктивні труднощі у відтворенні логіки практичних дій та операцій в межах алгоритму проектування позаурочної виховної діяльності, відтворюють їх у неповному обсязі; не завжди встановлюють та усвідомлюють причини зв'язку між діями.

Характерними для цієї групи є стійкий прояв професійно значущих якостей особистості та адекватна самооцінка; недостатня усвідомленість процесу рефлексії; певні труднощі у здійсненні корекції виховного процесу.

Фахівці цього рівня здатні використовувати набуті теоретичні та практичні знання у типових ситуаціях.

Низький рівень притаманний студентам, які не усвідомлюють значущості проектування позаурочної виховної діяльності у виховному процесі сучасної початкової школи; мають поверхові, безсистемні знання щодо змісту, специфіки та функцій проектування позаурочної виховної діяльності в професійній діяльності учителя початкових класів; психофізіологічних та вікових особливостей молодших школярів, закономірностей їх навчання, виховання та розвитку; теоретичних основ педагогіки та психології; не вміють застосовувати їх на практиці.

Такі фахівці допускають багато помилок у відтворенні логіки практичних дій та операцій проектування позаурочної виховної діяльності, не виправляють їх; не усвідомлюють причини зв'язку між діями.

Їм характерний ситуативний прояв професійно значущих якостей особистості; нездатність до самоконтролю, неадекватність самооцінки, відсутність прагнення до самовдосконалення. Має місце тенденція до формального виконання творчих завдань з проблеми проектування позаурочної виховної діяльності.

Практична діяльність студентів з низьким рівнем готовності носить суто репродуктивний характер.

З урахуванням теоретичних засад дослідження стала можливою розробка педагогічно обґрунтованої та логічно побудованої експериментальної моделі, яка є схематичним способом відтворення процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності (рис. 1).

Результатом експериментальної роботи, здійсненої в ході дослідження, стало виокремлення таких блоків в експериментальній моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності: цільовий, процесуальний та результативний. Взаємодія цих блоків у навчально-виховному середовищі вищої школи забезпечить постійний, цілеспрямований і послідовний вплив на майбутніх учителів різноманітних форм, методів і прийомів роботи.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності – це цілісний педагогічний процес, який передбачає поступове ускладнення видів діяльності з акцентуванням уваги на формуванні конкретного елемента.

Важливими компонентами моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності є: мета і завдання цього процесу; підходи, з урахуванням яких здійснюється процес підготовки майбутніх учителів (системний, особистісно-зорієнтований, діяльнісно-зорієнтований); чинники, що впливають на підготовку майбутніх учителів (соціальні, ОКР, ОКХ, освітні стандарти, навчально-виховне середовище, можливості студентів); компоненти підготовки (змістовий, операційно-технологічний, особистісно-рефлексивний); зміст підготовки;

Рис 1. Модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності

технологія підготовки (особистісно-зорієнтована), основу якої складають інтерактивні методи і форми навчання; педагогічні умови й етапи підготовки (діагностико-інформаційний, практико-проектувальний, діяльнісно-творчий); критерії готовності до проектування позаурочної виховної діяльності (когнітивний, операційний, особистісно-рефлексивний); рівні готовності (високий, середній, низький) та результат підготовки: готовність майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Ефективність розробленої моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності забезпечується наступними педагогічними умовами її реалізації: забезпечення мобільної дидактичної системи, здатної акумулювати професійний досвід, традиції та інновації в організації освітнього процесу; раціональне використання й розвиток професійних здібностей особистості в інтересах досягнення цілей освітнього процесу; створення ефективних стимулів для самоосвітньої діяльності студентів і викладачів; систематичне відпрацювання професійних умінь у практичній діяльності студентів, зокрема на спеціально створених навчальних майданчиках.

У третьому розділі «**Експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності**» проведено діагностику рівнів готовності майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності; перевірено ефективність моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності; подано результати діагностувального й формувального етапів педагогічного експерименту.

Для діагностики рівнів готовності майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності на констатувальному етапі експерименту було використано: авторські анкети; розроблену карту експертної оцінки ступеня володіння майбутніми вчителями початкової школи знаннями та вміннями щодо проектування позаурочної виховної діяльності.

Аналіз результатів на констатувальному етапі дослідження показав, що високому рівню готовності до проектування позаурочної виховної діяльності відповідають лише 1,1% контрольних та 0,8% експериментальних груп; середньому – 43,7 % контрольних груп та 45% експериментальних, а низьким рівнем характеризуються відповідно 55,2% контрольних та 54,2% експериментальних груп.

Мета: підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності

Результати проведених досліджень підтвердили наше припущення про низький рівень готовності студентів випускних курсів і молодих спеціалістів до проектування позаурочної виховної діяльності. Найякий стан готовності дає змогу проєктувати позаурочну виховну діяльність переважним чином на репродуктивному або адаптивному рівні, що не відповідає вимогам якісного виконання майбутніми педагогами професійних функцій.

Чинники
професійної підготовки,
навчально-виховне
власні інтелектуальні та
психофізіологічні
можливості.

сформулювати педагогічні та спеціальні знання;
сформулювати навички виконання технологічних дій та
розвивати індивідуальні психічні особливості
сформулювати прикладні навички (написання
характеристик, складання програми, вибір форми
плану, організації тощо).

Цілі:
системний
орієнтований
діялісно-орієнтований

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження дозволяє зробити висновок про те, що традиційна система підготовки найчастіше не виконує окреслені на неї завдання. Результати теоретичної, практичної та методичної підготовки під час вивчення дисципліни «Педагогічного циклу» не відповідають вимогам до рівня сформованості в майбутніх учителів початкових класів знань і вмінь, розв'язаних проектувальним цілісним педагогічним процесом його елементів, пронованим суспільством і шкільною практикою. Характер цих неоліків вимагав цілеспрямованої роботи з формування готовності майбутнього учителя початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Програма дослідно-експериментальної роботи (формульний експеримент) здійснювалася за умовою виділеними етапами.

Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до виконання проектувальних завдань. На даному етапі зміст дисципліни «Педагогічного циклу» викладався для студентів експериментальних груп, вводилася додаткова інформація про сутність, типи, форми і методи педагогічного проектування, виконувалися завдання з елементами проективно-педагогічної діяльності: прогнозуванням, моделюванням і конструюванням. Модернізація змісту навчання вимагала інтерактивних методів, форм і технологій, спрямованих на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів і формування в них інтересу й потреб в освоєнні знань і прийомів педагогічного проектування. Основною метою проведення практичних занять стало навчання студентів евристичному мисленню, баченню змісту в педагогічному проектуванні, формування потреби в прогнозуванні, моделюванні й проектуванні педагогічних явищ, розвиток особистісних і професійних якостей студентів у процесі виконання основних елементів проектно-педагогічної діяльності.

Перетворення процесу організації діяльності студентів виявилось ефективним при використанні таких форм занять як заняття-спектакль, інтегроване заняття, заняття у формі сюжетно-рольових ігор та ін.. Такі форми роботи дозволили організувати дослідницьку, проектну види діяльності студентів поступово, починаючи з першого курсу. Поетапне включення студентів в проектувальну діяльність індивідуального й колективного характеру дозволило позитивно впливати на якість підготовки студентів у педагогічному вузі.

Практико-проектувальний етап підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної діяльності було реалізовано в ході лекційних занять, передбачених програмою спецкурсу. Виклад лекційного матеріалу здійснювався з використанням інтерактивних методів навчання, що сприяло більш чіткому усвідомленню студентами важливості досліджуваної теми, підсилювало професійну спрямованість навчання, активізувало процеси сприйняття й запам'ятовування навчального матеріалу. Основним завданням проектних семінарів було навчальне проектування і це освоєння способів і технік роботи з теоретичними знаннями, розробка

операційних схем й їхнє використання в практичній діяльності. Даний етап передбачав і серію практичних занять в рамках спецкурсу, під час яких студенти практикувалися в створенні проектів, спрямованих на розв'язання конкретних педагогічних завдань. Розробляючи проекти, студенти не тільки занурювалися в проблеми взаємодії, але й самі вчилися працювати в команді, спільно шукати розв'язання поставленої проблеми, узгоджувати свої позиції. При створенні проектів студенти були зорієнтовані не тільки на використання вже існуючих форм взаємодії, але й на адаптацію цих форм до актуальних педагогічних завдань. Організуючи самостійну роботу студентів в рамках практико-проектувального етапу, що займає важливу роль в навчальному процесі вищої школи, ми прагнули розбудити інтерес до читання педагогічної літератури, до вивчення накопиченого педагогічного досвіду. Передбачався й розвиток творчості студентів, що проявлялося в різних видах їхньої діяльності: написання доповідей, рефератів, складання методичних розробок, сценаріїв, підготовці проектів тощо.

Діяльнісно-творчий етап підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності полягав у розробці й впровадженні в практику індивідуальних проектів (у ході педагогічної практики в школі, у літньому таборі), передбачав рефлексію власної навчально-виховної діяльності, закріплення установки на саморозвиток і самовдосконалення в професійній сфері.

Результати проведеної дослідно-експериментальної роботи дозволяють говорити про ефективність розробленої моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до педагогічного проектування та доцільність використання запропонованих методів, форм організації навчально-виховної роботи зі студентами. Цей висновок ґрунтується на експериментальних даних, які були отримані на основі вивчення та порівняння результатів навчальної діяльності студентів.

Контроль здійснювався за допомогою контрольних зрізів у формі тестових завдань, які проводилися на першому та другому етапах формуального експерименту з метою виміру рівня готовності студентів до проектування позаурочної виховної діяльності, а також особистісного і професійного зростання студентів контрольних і експериментальних груп. Кількісні результати контрольних зрізів виявилися наступними.

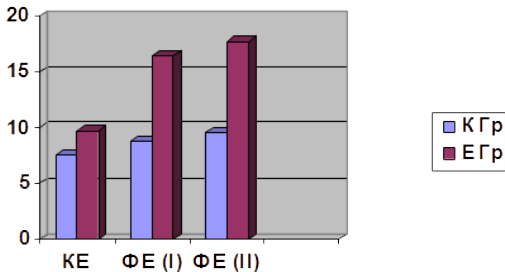
Якщо в умовах I етапу формуального експерименту показники високого рівня готовності до проектування позаурочної виховної діяльності становили 8% в контрольних групах і 13% в експериментальних (проти 5% в контрольних групах та 6% в експериментальних на констатувальному етапі експерименту), то на завершальному етапі вони зазнали позитивних змін і відповідно дорівнювали 8% в контрольних групах та 19% в експериментальних.

Показники середнього рівня готовності до проектування позаурочної виховної діяльності варіювалися від 64% у контрольних групах на I етапі формуального експерименту до 63% на завершальному етапі (проти 66% на

констатувальному етапі), в той час як у експериментальних групах вони дорівнювали 67 % на обох етапах формувального експерименту (проти 62% на констатувальному).

Показники ж низького рівня готовності коливались в межах від 28% у контрольних групах на I етапі до 29% на II етапі формувального експерименту, а в експериментальних групах – зазнали значних змін і нараховували 20% на I етапі та відповідно 14% по закінченню формувального експерименту (проти 32% на констатувальному етапі в обох групах).

Динаміку приросту високого рівня готовності до проектування позаурочної виховної діяльності у ході всієї дослідно-експериментальної роботи відображено на рис. 2.

Умовні позначення:

КЕ – констатувальний експеримент,
 ФЕ (I) – контрольний експеримент після завершення першого етапу формувального експерименту,
 ФЕ (II) – контрольний експеримент після завершення другого етапу формувального експерименту.

Рис. 2. Динаміка показників високого рівня готовності до проектування позаурочної виховної діяльності у майбутніх учителів на різних етапах дослідно-експериментальної роботи

Порівняльний аналіз результатів зрізів дозволив наочно переконатися, що реалізація запропонованої нами експериментальної моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності виявилася дієвою і ефективною; тобто підвищує якість підготовки майбутнього вчителя початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності і може успішно функціонувати в реальних умовах навчально-виховного процесу у ВНЗ.

ВИСНОВКИ

1. У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та нове розв'язання наукової проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності, що полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності

експериментальної моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Аналіз наявних у науці знань щодо підготовки студентів до проектування позаурочної виховної діяльності показав, що дана проблема вивчається і досліджується. Проте однакості у підходах щодо здійснення процесу проектування виховної діяльності, так само як і у визначенні самого поняття «проектування позаурочної виховної діяльності» немає. Система підготовки учителя до проектування позаурочної виховної діяльності практично відсутня і є проблемою не тільки теоретичною, але й прикладною. Вузівська практика свідчить, що студенти, засвоюючи теорію, часто не вміють використати її у практичній діяльності. Зокрема, маючи знання про процес проектування, методику його здійснення, форми і засоби виховання, не вміють проектувати результативну виховну діяльність.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що лише 6,5% студентів випускних курсів спеціальності «Початкове навчання» та молодих спеціалістів мають високий рівень готовності до проектування позаурочної виховної діяльності, на середньому рівні володіють усім комплексом знань, умінь та особистісних якостей, необхідних для проектування позаурочної виховної діяльності 28% респондентів. У 50% готовність до зазначеного виду діяльності сформована частково і відповідає низькому рівню, а у 15, 5% респондентів готовність до проектування позаурочної виховної діяльності не сформована взагалі.

Аналіз результатів вимагав цілеспрямованої роботи з розробки моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності, оскільки традиційна підготовка не виконує покладені на неї завдання.

2. Важливим показником результативності підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності визначено готовність, яка розглядається як складне інтегроване поняття, що передбачає єдність таких компонентів: змістової, операційно-технологічної та особистісно-рефлексивної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до здійснення проектування позаурочної виховної діяльності.

Критеріями готовності майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності визначено: 1) когнітивний (якість змістової підготовки), 2) операційний (якість операційно-технологічної підготовки), 3) особистісно-рефлексивний (якість особистісно-рефлексивної підготовки), кожен з яких має свої показники. Вони слугують вихідним моментом для визначення рівнів готовності до зазначеного виду діяльності у студентів – майбутніх учителів початкових класів, які визначаються як низький (початковий), середній (репродуктивний), високий (творчий).

3. Підготовка майбутніх учителів початкових класів, спрямована на формування у них готовності до проектування позаурочної виховної діяльності, передбачала поетапне включення студентів в проектувальну діяльність індивідуального й колективного характеру, що дозволило

позитивно впливати на її якість. Освітній процес зазнав перетворень в аспекті застосування форм, методів, прийомів навчання, переструктурування змісту навчання. Доцільним з точки зору формування готовності до проектування позаурочної виховної діяльності виявилось використання інтерактивних форм і методів навчання. Розгортання системи підготовки на технологічному рівні відбувалося відповідно до логіки переходу від педагогічної теорії до виховної практики, від навчальної діяльності – до навчально-професійної, від засвоєння знань – до формування умінь і навичок, що зумовило послідовність етапів підготовки майбутніх учителів до проектування позаурочної виховної діяльності: 1) діагностико-інформаційний; 2) практико-проектувальний 3) діяльнісно-творчий.

4. Обґрунтовані теоретичні засади дослідження уможливили розробку педагогічно обґрунтованої та логічно побудованої експериментальної моделі, яка є схематичним способом відтворення процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності і складається з 3 блоків: цільового, процесуального та результативного.

Ефективність реалізації моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності досягається через дотримання таких педагогічних умов: забезпечення мобільної дидактичної системи, здатної акумулювати професійний досвід, традиції та інновації в організації освітнього процесу; раціональне використання й розвиток професійних здібностей особистості в інтересах досягнення цілей освітнього процесу; створення ефективних стимулів для самоосвітньої діяльності студентів і викладачів; систематичне відпрацювання професійних умінь у практичній діяльності студентів, зокрема на спеціально створених навчальних майданчиках.

Дослідно-експериментальна перевірка ефективності запропонованої моделі підготовки на підставі зроблених обчислень рівнів готовності до проектування позаурочної виховної діяльності у майбутніх учителів початкових класів переконливо довела, що після впровадження експериментальної моделі та реалізації перерахованих педагогічних умов, спостерігаються якісні зміни в готовності студентів експериментальних груп до проектування позаурочної виховної діяльності. Так на завершальному етапі дослідження високого рівня готовності досягли 19% студентів експериментальних груп проти 8% студентів контрольних груп, середнього – 67% у експериментальних групах проти 63% у контрольних та низького – 14% у експериментальних групах проти 29% у контрольних. Отже, перетворення процесу організації діяльності студентів виявилось ефективним. Запропонована модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності виявилася дієвою, кількісні показники підтверджують її ефективність.

5. Результати дослідження проблеми на теоретичному, методичному та практичному рівнях підтвердили гіпотезу про підвищення якості підготовки

майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності за умови забезпечення взаємодії системного, особистісного та діяльнісного підходів до професійної підготовки педагогів; опанування майбутніми учителями початкових класів алгоритму здійснення проектування позаурочної виховної діяльності; поетапне навчання майбутніх педагогів проектуванню позаурочної виховної діяльності, залучення студентів до проектування позаурочної виховної діяльності у процесі проходження різних видів педагогічної практики.

Розроблена експериментальна модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності може бути використана у системі психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів усіх спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальшого наукового пошуку потребують такі її напрямки: підготовка викладачів вищих навчальних закладів до організації проектувальної діяльності студентів; удосконалення навчально-методичного забезпечення проектувальної діяльності, вивчення зарубіжного досвіду організації проектувальної діяльності студентів у вузах тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Ткаченко Н.М. Теоретичні аспекти підготовки викладача вищої школи до інноваційної діяльності / Н.М.Ткаченко // Вісник Глухівського державного педагогічного університету: [збірник наукових праць] / Ред. кол. О.І.Курок (відп. ред.) [та ін.]. - Серія: Педагогічні науки. Випуск 6.- Глухів: ГДПУ, 2005. - С.69-72.

2. Ткаченко Н.М. Теоретичні аспекти формування творчих педагогічних умінь майбутніх учителів іноземної мови в початковій школі / Н.М.Ткаченко // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова: [збірник наукових праць] / Ред. кол. В.І.Бондар (відп. ред.) [та ін.]. - Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. - К.: НПУ, 2006. - Вип.5. - С.235-246.

3. Ткаченко Н.М. Сутність і специфіка професійних умінь і навичок студентів вищого навчального закладу / Н.М.Ткаченко // Вісник Глухівського державного педагогічного університету: [збірник наукових праць] / Ред. кол. О.І.Курок (відп. ред.) [та ін.]. - Серія: Педагогічні науки. Випуск 8.- Глухів: ГДПУ, 2006. - С.226-231.

4. Ткаченко Н.М. Готовність студентів до проектування позаурочної виховної діяльності як передумова ефективної професійної діяльності вчителя початкових класів / Н.М.Ткаченко // Вісник Глухівського державного педагогічного університету: [збірник наукових праць] / Ред. кол. О.І.Курок (відп. ред.) [та ін.]. - Серія: Педагогічні науки. Випуск 10. - Глухів: ГДПУ, 2007. - С. 71-78.

5. Ткаченко Н.М. Умови оптимізації підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності / Н.М.Ткаченко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: [збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини] / Ред. кол. Н.С. Побірченко (гол. ред.) [та ін.]. – Умань: РВЦ «Софія», 2008. – Випуск 27. – С. 35-41.

6. Ткаченко Н.М. Теоретичні та методологічні засади позаурочної виховної діяльності / Н.М.Ткаченко // Науковий вісник Чернівецького університету: [збірник наукових праць] / Ред. кол. Г.Г.Філіпчук (наук. ред.) [та ін.]. - Серія: Педагогіка та психологія. Вип. 432. - Чернівці: ЧНУ, 2008. - С.181-190.

7. Ткаченко Н.М. Сутнісна характеристика педагогічного проектування та механізми його здійснення / Н.М.Ткаченко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова: [збірник наукових праць] / Ред. кол. В.І.Бондар (відп. ред.) [та ін.]. - Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 11. - К.: НПУ, 2009. - С. 80-91.

Матеріали науково-практичних конференцій

8. Ткаченко Н.М. Організаційно-методична система підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності / Н.М.Ткаченко // Актуальні проблеми реформування змісту освіти середніх навчальних закладів країн Європейського союзу: матеріали міжрегіонального науково-практичного семінару 21 травня 2009 року. - Глухів: ГДПУ ім.Олександра Довженка, 2009. - С. 37-40.

АНОТАЦІЇ

Ткаченко Н.М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – НПУ імені М.П.Драгоманова. - Київ, 2011.

Дисертація містить методологічні, теоретичні, методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

У дисертації здійснено структурно-функціональний аналіз педагогічного проектування, визначено алгоритм здійснення дій та операцій в межах зазначеного виду діяльності. Розроблено та обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності; охарактеризовано педагогічні умови її реалізації. Охарактеризовано особливості засобів, методів, форм підготовки студентів та розроблено навчально-методичний комплекс, що сприяє підготовці майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності.

Ключові слова: професійно-педагогічна діяльність вчителя, педагогічне проектування, позаурочна виховна діяльність, проектування позаурочної

виховної діяльності, педагогічна діагностика, цілепокладання, прогнозування, конструювання, моделювання.

Ткаченко Н.Н. Подготовка будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – НПУ имени М.П.Драгоманова. - Киев, 2011.

В диссертационном исследовании рассматриваются теоретико-методологические аспекты проблемы подготовки будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности. Проанализирован генезис научных идей в отечественной и зарубежной педагогике по проблеме педагогического проектирования, исследовано становление и развитие ее в Украине и за рубежом. Также выполнен структурно-функциональный анализ педагогического проектирования.

Анализ существующих в науке знаний о подготовке студентов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности показал, что данная проблема изучается, но система подготовки учителя к указанному виду деятельности практически отсутствует и является проблемой не только теоретического, но и практического характера. Единого мнения в подходах к реализации процесса проектирования воспитательной деятельности, как и в определении самого понятия «проектирование внеклассной воспитательной деятельности» не существует.

Основываясь на перечисленных фактах, в рамках исследования раскрыто значение, суть и содержание понятия «проектирование внеклассной воспитательной деятельности», определено алгоритм выполнения действий и операций в рамках указанного вида деятельности, который предусматривает 1) *предпроектный этап*; 2) *этап само проектирования*; 3) *этап реализации проекта*; 4) *рефлексивный этап*; 5) *послепроектный этап*).

Показателем результативности подготовки будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности определено готовность, которая рассматривается как интегрированное понятие, предусматривающее единство содержательной, операционно-технологической и личностно-рефлексивной подготовки будущего учителя начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности.

Критериями готовности будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности определено: когнитивный (качество содержательной подготовки), операционный (качество операционно-технологической подготовки), личностно-рефлексивный (качество личностно-рефлексивной подготовки), каждый из которых имеет свои показатели.

Они служат отправным пунктом для определения уровней готовности будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности, которые рассматриваются в рамках исследования как низкий (начальный), средний (репродуктивный), высокий (творческий).

На основе анализа научно-педагогических источников в работе разработано и обосновано модель подготовки будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности, которая является схематическим способом отображения самого процесса подготовки и включает 3 блока: целевой, процессуальный и результативный.

Важными компонентами экспериментальной модели являются: цель и задания данного процесса; подходы (системный, личностно-ориентированный, деятельностно-ориентированный); факторы, которые влияют на подготовку будущих учителей (социальные, ОКХ, ОКР, образовательные стандарты, учебно-воспитательная среда, возможности студентов); компоненты подготовки (содержательный, операционно-технологический, личностно-рефлексивный); содержание подготовки; технология подготовки (личностно-ориентированная), основу которой составляют интерактивные методы и формы обучения; педагогические условия и этапы подготовки: (диагностико-информационный, практико-проектировочный, деятельностно-творческий); критерии готовности к проектированию внеклассной воспитательной деятельности (когнитивный, операционный, личностно-рефлексивный); уровни готовности (высокий, средний, низкий) и результат подготовки: готовность будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности

В рамках научного исследования определены педагогические условия, выполнение которых способствует эффективной реализации разработанной экспериментальной модели подготовки будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности и формированию у них готовности к данному виду деятельности. А именно:

- обеспечение мобильной дидактической системы, которая аккумулирует профессиональный опыт, традиции и инновации в организации учебного процесса;
- рациональное использование и развитие профессиональных способностей личности в интересах достижения целей учебного процесса;
- создание эффективных стимулов для самообразования студентов и преподавателей;
- создание учебных площадок для отработки профессиональных учений.

Охарактеризованы особенности приемов, методов и форм подготовки будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности на разных этапах обучения, разработано учебно-методический комплекс, который включает материал для лекционных, семинарских и практических занятий; а также задания, способствующие

формированию готовности будущих учителей начальных классов к проектированию внеклассной воспитательной деятельности, задания для контроля процесса подготовки.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая деятельность учителя, педагогическое проектирование, внеклассная воспитательная деятельность, проектирование внеклассной воспитательной деятельности, педагогическая диагностика, целепостановка, прогнозирование, конструирование, моделирование.

Tkachenko N.M. Training the future primary school teachers for projecting out-of-class pedagogical activities. – Manuscript.

The dissertation for the scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in speciality 13.00.04 – Theory and Methodics of Professional Pedagogy. M. Drahomanov National Pedagogical University. - Kyiv, 2011.

The dissertation contains the research of the theoretical and methodical aspects of training the future primary school teachers for projecting out-of-class educational activities. The structure and functions of pedagogical projecting are determined. The essence and maintenance of the concept «projecting out-of-class educational activities» are given as well as the algorithm of actions and transactions within a specified activity are defined. The procedural model of training the primary school teachers for projecting out-of-class educational activities is developed and proved. Substantive basis of experimental model focused on forming the future primary school teachers' readiness for projecting out-of-class educational activities are introduced into practice and proved. The pedagogical conditions of successful passing the process of training the future primary school teachers for projecting out-of-class educational activities are characterized as well as the special set of means, methods and forms of training students of pedagogical departments are worked out and introduced into mass teaching practice.

Key words: teacher's professional pedagogical activity, pedagogical projecting, projecting of activities, out-of-class activity, projecting out-of-class activity, pedagogical diagnostics, goal setting, forecasting, projecting, modelling.